

21.01.2019

§ 41

V 13.2.2019, Valtuutettu Eveliina Heinäluoman aloite Itämeren pelastusohjelma Helsinkiin

HEL 2018-009590 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo valtuutettu Eveliina Heinäluoman aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Timo Lindén, vs. kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Eveliina Heinäluoman aloite Helsingin Itämeren pelastusohjelmasta.pdf

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Valtuutettu Eveliina Heinäluoma ja 20 muuta valtuutettua esittävät aloitteessaan, että Helsingin tulee käynnistää Itämeren pelastusohjelma, jonka valmistelu käynnistetään kaupungin toimesta, mutta jonka myöhempiin vaiheisiin osallistetaan myös Itämeren alueen eri kaupungit.

Hallintosäännön 30 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi aloitteen, jonka on allekirjoittanut vähintään 15 valtuutettua.

Itämeren suojelu on ollut jo pitkään tärkeä asia Helsingin kaupungille. Itämeren hyvä tila on nähty strategiseksi hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn lähteeksi. Helsingin ja Turun kaupunginjohtajat käynnistivät vuonna 2007 Itämerihaasteen, jonka puitteissa toteutetaan laajasti itse ja kannustetaan muita organisaatioita toteuttamaan lakisääteisen minimin ylitt-

täviä vesiensuojelutoimia. Ensimmäinen yhteinen lähes 40-kohtainen Itämeri-toimenpideohjelma julkistettiin samalla kun Itämerihaaste käynnistettiin. Toimintakaudella perustettiin Itämeren suojelun ekonomian lahjoitusprofessori Helsingin yliopistoon ja Turussa käynnistettiin Saaristomeren Suojelurahasto.

Toinen yhteinen Itämeri-toimenpideohjelmakausi oli vuosina 2014–2018 ja se sisälsi 75 toimenpidettä (Khs 25.11.2013, § 1264). Ohjelman malleina käytettiin muun muassa HELCOM:n Itämeren toimintaohjelmaa ja EU:n Itämeren alueen strategiaa, ja sen toteutumisen puoli-väliarvio julkistettiin syksyllä 2016 (Ylk 20.9.2016, § 287). Kauden aikana käynnistettiin tärkeimpien suomalaisten sidosryhmien kanssa uutena toimintamuotona paikallistason Itämeri-paneeli herättämään yhteiskunnallista keskustelua ja tekemään kannanottoja ajankohtaisista asioista. Helsingin ja Turun kaupunginhallitukset hyväksyivät kolmannen yhteisen Itämeri-toimenpideohjelma vuosiksi 2019–2023, ja samalla päätettiin jatkaa Itämerihaasteen kumppaniverkoston tukemista ja kehittämistä (Khs 22.10.2018, § 658).

Kaupunkien toimialojen ja palveluiden yhteistyö ja myös tärkeiden sidosryhmien kuten yritysten, yhdistysten, oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja asukkaiden kanssa yhdessä toimiminen on keskeiskeistä. Helsinki ja Turku ovat vuodesta 2007 alkaen haastaneet muita toimijoita mukaan vapaaehtoisesti suojelemaan Itämerta ja lähivesiään säädösten määräykset ylittäen. Vuoteen 2018 mennessä Itämerihaasteen kumppaniverkostoon on liittynyt 270 organisaatiota Suomesta ja muista Itämeren maista; mm. kuntia ja kaupungeja, yhdistyksiä, oppilaitoksia, yrityksiä ja tutkimuslaitoksia (<http://www.itamerihaaste.net/verkostomme/verkostojasenemme>).

Helsinki ja Turku ovat toteuttaneet Itämerihaasteen puitteissa aikana yli 100 konkreettista toimenpidettä kaupunkien oman vesistökuormituksen vähentämiseksi, ja verkostokumppanit ovat tehneet satoja tekoja lähivesien ja koko Itämeren hyväksi. Useita kansainvälisiä hankkeita (esim. CITYWATER, iWater, BLASTIC, BEST) on toteutettu toimintatapojen kehittämiseksi yhdessä tärkeiden sidosryhmien kanssa ja järjestetty lukuisia tapahtumia ja kohtaamisia hyvien käytäntöjen ja kokemusten vaihtamiseksi. Itämerihaasteen strategisilla kumppanuuksilla voidaan saada aikaan vaikuttavuutta ja konkreettisia tuloksia oman toimintakentän ulkopuolella.

Helsingin ja Turun kaupunkien Itämeri-toimenpideohjelma 2019–2023

Itämerihaasteen visiona on puhdas, tuottava ja yhteinen Itämeri. Olen-naista on yhdistää ilmastonmuutoksen hillintään ja ravinnekuormituksen vähentämiseen liittyviä toimia. Itämeren valuma-alueella on lähes

1500 kuntaa ja kunnilla on merkittävä potentiaali sekä vesien tilan parantamisessa että puhtaan liiketoiminnan kehittymisen tukemisessa. Kaupunkien ja niiden keskinäisen yhteistyön merkitys onkin korostunut monissa kansainvälisissä prosesseissa, joissa kansallisvaltioiden on ollut vaikeaa tiivistää yhteistyötä tai löytää ratkaisuja. Paikallisviranomaisroolinsa lisäksi kaupungit haluavat olla edelläkävijöitä ja malliratkaisujen tuottajia, myös paikallisten älykkäiden ja nopeiden kokeilujen kautta. Paikallishallinnolle mahdollinen ketteryys, avoimuus ja osallistaminen mahdollistavat ratkaisujen löytämisen sujuvasti. Helsingin ja Turun kaupungit voivat omassa toiminnassaan sekä Itämerihaasteen kumppaniverkoston ja muun yhteistyön kautta edistää laajasti Itämeren valuma-alueella kestävä tulevaisuuden edellytyksiä. Kaupunkien omien toimenpiteiden lisäksi uusia toimijoita haastetaan edelleen mukaan yhteistyöhön ja nykyisiä Itämerihaasteen verkostokumppaneita kannustetaan uudistamaan omat toimenpideohjelmansa ja sitoutumaan uusiin toimiin Itämeren hyväksi kaudelle 2019–2023.

Toimenpideohjelmakauden 2019–2023 tavoitteet ovat yhteneväisiä EU:n Itämeri-strategian, Itämeren suojelukomission toimintaohjelman, meristrategiadirektiivin ja vastaavasti kansallisen merenhoitosuunnitelman kanssa. Ohjelma toteuttaa omalta osaltaan myös YK:n kestävä kehityksen tavoitteita 2030 ja Suomen Itämeren alueen strategian tavoitteita. Itämeren suojelukomission HELCOMin toimintaohjelma on päätetty päivittää vuoteen 2021 mennessä, ja HELCOMin ja kaupunkien yhteydet ovat viime vuosina tiivistyneet. HELCOM julkisti yhdessä Itämerihaasteen (Helsinki ja Turku), Itämeren kaupunkien liiton ja Race for the Baltic -säätion kanssa maaliskuussa 2018 julistuksen paikallisten Itämeri-toimenpideohjelmien merkityksestä komission Itämeren toimintaohjelman toteutuksessa. Jo tiivistyneen yhteistyön myötä pyritään siihen, että toimintaohjelman päivityksessä otetaan huomioon Helsingin ja Turun toimenpideohjelman 2019–2023 näkökulmia ja ehdotuksia.

Myös Itämeren alueen kansalais- ja ympäristöjärjestöjen tuoreita huolia ja toiveita sekä Itämerihaasteen yhteistyöaloitteiden kokemuksia on huomioitu päivitetyn toimenpideohjelman valmistelussa. Itämeri-toimenpideohjelmassa 2019–2023 on 117 toimenpidettä ja se tukee seuraavien päämäärien saavuttamista: kirkkaat rannikkovedet, hyvinvoiva meriluonto, puhdas ja turvallinen vesiliikenne, suunnitelmallinen vesialueiden käyttö ja aktiivinen Itämeri-kansalaisuus. Toimenpideohjelma toteuttaa kaupunkistrategiaa 2017–2021, jonka mukaan ”Helsinki vaalii arvokasta luontoaan ja toimii kaupunkiluonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi. Viher- ja sinialueiden ekologinen laatu, saavutettavuus ja terveysvaikutukset turvataan. ... Helsingin vesistöjen, sekä pienvesien että rannikkovesien tilaa parannetaan ja kiinnitetään huomiota vaelluskalakantojen elpymiseen.”

Kaupunki hyödyntää synergioita mm. ilmastonmuutoksen hillinnän ja kiertotalouden sitoumustemme sekä vesiensuojelun tavoitteiden välillä. Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöohjelma, hulevesiohjelma ja Hiilineutraali Helsinki 2035 -toimenpideohjelma sisältävät Itämeri-toimenpideohjelmaa tukevia tavoitteita ja toimia. Vuoden 2018 aikana valmistellun merellisen strategian yksi lähtökohta on merellisyyden sekä saariston, rantojen ja meren toimintojen ja palveluiden kehittäminen aina herkän saaristoluonnon, ainutlaatuisen Itämeren ja monikerroksisen kulttuuriperinnön ehdoilla. Itämeri-toimenpideohjelma 2019–2023 toteuttaa monia kaupunkistrategian ja merellisen strategian meren tilaan ja meriluontoon liittyviä vesiensuojelutavoitteita.

Helsingin ja Turun Itämeri-toimenpideohjelmassa 2019-2023 otetaan laajasti huomioon uusimpia tietoja Itämeren tilasta, kuinka ihmispaineet kumuloituvat alueellisesti sekä meriympäristön tilan parantamiseen liittyvistä paikallistaloudellisista hyödyistä.

Järjestelmällisellä vesiensuojelutyöllä on saavutettu Itämerellä paljon: esimerkiksi rehevöittävä ravinnekuormitus on puolitettu ja muutamien avainlajien, kuten merikotkan kannat ovat vahvistuneet. Tästä huolimatta koko meri ja omat rannikkovetemme ovat edelleen aivan liian huonossa tilassa. Itämeren suojelukomission HELCOMin tänä keväänä julkaiseman laajan raportin mukaan rehevöityminen on edelleen vakava ongelma lähes koko Itämerellä, myös Suomenlahden ja Saaristomeren rannikkoseuduilla. Lisäksi lukuisia haitallisia kemikaaleja sekä mikromuoveja löytyy vesiympäristöistä hälyttävän paljon. Näistä syistä monet Itämeren ekosysteemit ja elinympäristöt ovat uhattuina. Kaupunkien rannikkoalueiden virkistysarvo Suomenlahdella, Saaristomerellä ja koko Itämerellä on kuitenkin hyvin suuri ja kasvaa, jos meren tilaa saadaan parannettua. Viime vuosina on saatu uutta tietoa Itämeren ekosysteemipalveluiden hyötyjen arvosta, joka on pelkästään avomerialueilla n. 4 mrd. €. Muutenkin ns. sinisessä taloudessa on edelleen miljardien eurojen arvonlisäyksen potentiaali – mutta se perustuu meriympäristön hyvään tilaan, elinvoimaiseen meriluontoon ja luonnon monimuotoisuuteen.

Uusimmat tiedot ilmastonmuutoksen vaikutuksista Itämereen ja sen rantavaltioihin ovat huolestuttavia. Itämeren alueella ilmasto muuttuu kiihtyvällä tahdilla ja ennakoi sitä tilannetta, joka toteutuu monilla muilla maailman merialueilla vasta kymmenien vuosien kuluttua. Esimerkiksi lämpenevien talvien lisääntyvän sateisuuden vuoksi hajakuormituksen ravinnehuuhtoutumat kasvavat, happikatojen riski kasvaa ja saatamme myös menettää ainutlaatuisen Itämeren jäätalven. Ilmastomuutoksen hillintä onkin myös Itämeren suojelua ja rehevöitymisen torjuntaa.

21.01.2019

Muutokset vesien tuottamissa ekosysteemipalveluissa ovat kuitenkin vahvasti riippuvaisia siitä, millainen sosioekonominen kehitys alueella tulee vallitsemaan kuluvalle vuosisadalle. Uusimpien tutkimusten mukaan yhteiskuntakehityksellä (mm. maankäyttö, maatalous ja investoinnit pistekuormituksen vähentämiseen) on vuosisadan loppuun mennessä suurempi vaikutus meren kuormituksen muutoksiin kuin ilmastonmuutoksella. Ilmastonmuutoksen kuormitusta lisäävä vaikutus voitaisiin siis kumota vahvistamalla toivottuja yhteiskunnallisia trendejä kuten materiaalitehokkuutta, uusiutuvaa energiaa, tiukkoja ympäristönormeja, vähemmän kuluttavaa elämäntapaa ja hyvää hallintoa.

Yhteisellä Itämerihaaste-aloitteellaan ja kolmannen yhteisen Itämeritoimenpideohjelman myötä Helsingin ja Turun kaupungit ovat jatkossakin Itämeri- ja vesiensuojelutyön aktiivisia suunnannäyttäjiä ja merkittäviä toimijoita Itämeren alueella.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Timo Lindén, vs. kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Eveliina Heinäluoman aloite Helsingin Itämeren pelastusohjelmasta.pdf

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano